

ANTANAS KRIŠČIUKAITIS-AIŠBĖ

**Ugnis negesinama
išsiplečia**

wolnelektury.pl

FUNDACJA
nowoczesna
Polska

ANTANAS KRIŠČIUKAITIS-AIŠBĖ

KAS TEISYBĖ — TAI NE MELAS

Ugnis negesinama išsiplečia

Viename kaime gyveno sau ūkininkas vardu Jonas. Gyveno jisai gerai. Pats buvo pačiam gerume vyras: pirmutinis kaime darbininkas ir dar turėjo tris jau paaugusius sūnus: vienas buvo jau su pačia¹, kitas dar jaunikis, o trečias — pusbernukas prie arklių būdavo ir jau arti bandydavo. Sene Jonienė buvo žmona išmintinga ir priežiūri, o marčią gavo lėtą ir darbininkę. Ko, rodosi, reikėtų — tik gyvenk sau! Visi namuose darbininkai; tiktai ką vienas ir buvo ne darbininkas — ligos paimtas senutis — Jono tėvas. Jisai nuo dusulio septinti metai gulėjo ant pečiaus. Visko Jonas turėjo: ketvertą arklių ir kumeliuką, tris karves ir veršiuką, penkioliką avių, puskapį žąsų, o vištų tai ne pačios moters nežinojo, kiek. Moters namie triūsavo² ir į lauką eidavo. Vyras savo darbus dirbdavo. Su duona kasmet lengvai išeidavo. Ką gaudavo už avižas, mokesčius išmokėdavo ir reikalus atlikdavo. Ką gyventum sau ir Dievą garbintum. Bet šalia tvora į tvorą gyveno kaimynas Baltrus — šlubis, nabašninko³ Stepo sūnus. Su juo Jonas ir pradėjo nesutikti.

Kolei senis Stepas buvo gyvas, ir gyveno Jono tėvas, sutikdavo juodu kuo geriausiai. Prireikė mergoms rėčio⁴ arba vyrams javus vežant ratas pagedo, eina, būdavo, viens pas kitą ir kaip kaimynai viens kitam padėdavo. Nubėgs, būdavo, pas kaimyną veršis, atvarydavo ir tiktai pasakydavo: Neleiskite veršio, mūsų kopūstai neužtvirti ir gana! O ką į tvartą varinėt arba tarp savęs plūstis, tai tegul Dievas myli, anaipol to nedarydavo. Taip gyveno senieji. O pradėjo gyventi jaunieji — su visu kitaip. Ne iš šio, nė iš to pradėjo pyktis. Matote, kas pasidarė. Jonų marčios viena vištaitė pradėjo anksti dėti. Marti pradėjo rinkti kiaušinius ant Velykų. Kasdien, būdavo, eina į vežimą pašiūrė⁵ kiaušinio atsiimti. Tiktai sykį vaikisčiai, turbūt nubaidė nuo gūžtos⁶ vištą, o toji nulėkė per tvorą, i Baltrus ir tenai kiaušinį padėjo. Marti girdi — vištaitė kudakina mislija⁷ sau: dabar neturiu kada, reikia pirkčią prieš šventę išsivalyti, nueisiu paskui. Pavakare nueina į pašiūrę — nėra kiaušinuko. Klausia senio dieverio, ar neėmė kiaušinio. Ne — sako, neėmėmė; o Jurgutis, dieverys jaunesnysis sako: tavo raibukė ant Baltrų kiemo kiaušinį padėjo, tenai kudakino, iš ten ir parlėkė. Pažiūrėjo marti savo raibukės: tupi greta su gaidžiu ant laktos, jau akis užmerkė, rengiasi miegoti. Paklausta, kur padėjo kiaušinuką, bet nepasakys bjaurybė. Ir išėjo į Baltrus. Pasitinka ją Baltrų senoji.

Ko, marte, ieškai?

Močiute, sakė, mano šiandien vištaitė pas jus atlėkusi, ar ežioj⁸ kur nepadėjo kiaušinio?

Ir matyti nematėm. Mūsų, Dievas davė, jau seniai deda. Mes savo surinkome, o svetimų mums nereikia. Mes, mergele, pas svetimus neiname kiaušinių rankioti.

Marti užpyko, pasakė nereikalingą žodį kaimynka dar du, tris, ir moters pradėjo jau plūstis. Jonienė ėjo su vandeniu, išgirdo ir ji įsikišo. Prišoko ir Baltruvienė, pradėjo

Kaimas, Kaimynystė

Kaimynystė, Nutikimai

Ginčas

¹pati — žmona. [przypis edytorski]

²triūsti — dirbti. [przypis edytorski]

³nabašninkas — velionis. [przypis edytorski]

⁴rėtis — graižas su aprauktų tinkliuku miltams, grūdams ar kt. sijoti. [przypis edytorski]

⁵pašiūrė — prie trobesio pastatyta pastogė padargams. [przypis edytorski]

⁶gūžta — lizdas. [przypis edytorski]

⁷mislyti — galvoti. [przypis edytorski]

⁸ežioja — lysvė. [przypis edytorski]

kaimynkai išmetinėti⁹ ; išpasakojo, kas buvo ir ko nebuvo. Ir pasidarė lermas¹⁰ . Visos sykiu rėkia, plūstasi. Tu šiokia, tu vagilka, valkata, tu ir senuką badu marini, tu jam duonos kąsnelio, pavydi.

O tu mūs retį pagadinai! Štai ir naščiai¹¹ mūs; duok šia naščius!

Susikabino už naščių, paliejo vandenį, nusitraukė viena kitai skepetas, pradėjo peštis. Tuo tarpu parėjo iš lauko Baltrus, stojo už savo žmoną. Atbėgo Jonas su sūnum. Jonas buvo vyras tvirtas — visus išvaikė. Baltrui plauku pluoštą iš pakaušio išrovė. Subėgo žmones, vos perskyrė.

Iš to viskas ir prasidėjo.

Baltrus įsivyniojo tą plaukų pluoštą į skarulį¹² ir išvažiavo apskūst. o pati savo kaimynams ėmė girtis, kad dabar tai Jonui būsią, eisias į Siberiją, ir pasidarė piktumai. Senis ant pečiaus gulėdamas da iš pradžių pradžių¹³ draudė juos, bet jie neklausė. Jis jiems kalbėjo.

Niekus, vaikai, darote; už tą menką daiktėlį už tą kiaušinuką, jus piktumus pakėlėte. Rado vaikišciai kiaušinį, tuščia jo, ima jį dievai iš to vieno kiaušinio nepralobsi ne nenuvargsi. Dievas duos visiems. Negerą žodį pasakė, tai tu pataisyk, pamokyk kaip genaš pasakyt. Susipešėte — ką darysi, tenka ir susipešti, bet dabar eikite, persiprašykite¹⁴ vienas kito, susitaisykite ir bus po visam. O eisite ant piktumų, jums bus bjauriau.

Neklausė senio; mislijo¹⁵ , kad jis tik taip barška, neteisybę kalba.

Jonas kaimynu neapsileido.

Aš, sako, jam plaukų nepešiau, jis pats sau pešė, o jo sūnus man visus marškinius sudraskė, štai matote!

Nuvažiavo Jonas ant provos¹⁶ . Provojosi, provojosi, jiems dviem besiprovojant, Baltrui tūlė iš vežimo prapuolė. Baltrų moters pradėjo šnekėti, kad tai Jono sūnaus darbas. Mes, sako, matėme, kaip jisai naktį pro langą prie vežimo ėjo, o Juozienė pasakojo, kad ji mačiusi, buk jis tą tūlę jų kaimo kalviui Lukošiui pardavęs.

Vėla provotis. O namieje nėra tos dienos, kad nesiplūstų, kartais ir pasipeša. Ir vaikišciai barasi tarp savęs ir moters, susiejusios skalbti, ne tiek skalbia, ką liežuviu mala, o vis tik ant pikto.

Iš pradžių kaimynai tiktai šnekėdavo ant vienas kito, o paskui ir iš tikrųjų: būdavo, kad tik ką rado negerai padėtą ir nešasi namo. Taip įprato ir moters ir vaikišciai. Ir pradėjo juodu vis menčiau ir menčiau gyventi.

Ilgai juodu provojosi, visiems sūdžioms¹⁷ įsipyko. Sykį Baltrus Joną suprovoja, į kalinį¹⁸ pasodina, kitąsyk Jonas Baltrų. Ir kuo daOgiaus juodu viens kitam keršijo, tuo labiau pykosi. Šunį iš užpakalio muši, o jam rodo, kad jį anas šuva pjauna ir da labiau pyksta. Taip lygiai ir šitie du kaimynai: nuvažiuoja ant provos, vieną arba kitą pasodina į kalinį, ir už tai da labiau širdis piktumu užsidega. Palauk — mislija sau — aš tau atlyginsiu! — Taip juodu gyveno šešerius metus. Tiktai senis ant pečiaus gulėdamas vis jiems šnekėjo. Pradės, būdavo, privadžioti.

Ką jūs, vaikai, darote! Meskite tuos niekus, liaukite patys pykęsi ir kitų nepiktinkite, geriau bus. O kuo labiau pykstatėsi, tuo bjauriau.

Neklauso senio.

Toliau kaimynam besipykstant pradėjo jau vienas kitą dergti prieš visą svetą. Sykį per vestuves Jonų marti pradėjo prie visų šnekėti, būk Baltrų su arkliais pagavę. Baltrus buvo užsigėręs, nesusilaikė, apskulstė¹⁹ žmoną taip, kad visą nedelį gulėjo, o jos neščios būtų. Nudžiugo Jonas, nuvažiavo pas sliedovatelį²⁰ . Dabar — mislija sau — atsikratysiu

⁹ išmetinėti — priekaištauti. [przypis edytorski]

¹⁰ lermas — triukšmas. [przypis edytorski]

¹¹ naščiai — kartelė su dviem kabliais kibiram ant pečių nešti. [przypis edytorski]

¹² skarulį — skarelę. [przypis edytorski]

¹³ iš pradžių pradžių — iš pat pradžių. [przypis edytorski]

¹⁴ persiprašyti — atsiprašyti. [przypis edytorski]

¹⁵ mislyti — manyti, galvoti. [przypis edytorski]

¹⁶ prova — teismo procesas, byla, bylinėjimasis. [przypis edytorski]

¹⁷ sūdžia — teisėja (-as). [przypis edytorski]

¹⁸ į kalinį — į kalėjimą. [przypis edytorski]

¹⁹ apskulstė — sumušė. [przypis edytorski]

²⁰ sliedovatelius — tardytojas. [przypis edytorski]

Peštynės

Puikybė, Piktumas

Apskundimas

Ginčas, Pyktis

Ginčai

Bylinėjimasis

aš jo. Ak tikrai jau eis į Siberiją. Bet čia jam nepasisekė. Apžiūrėjo žmoną: sveika — ne nežym. Nuvažiavo Jonas į miravą²¹ ir tenai nieko nepelnė: liepė eiti pas vaitą²² (staršina). Čia Jonas raštininkui su vaitu, kaip didžiausiam slidžiom, mažne gorčių arielkos pragirdė, bet taip jau už tai prisūdijo²³ Baltrui nugarą iškaršti. Perskaitė ir nusprendimą.

Skaito raštininkas: sūdas²⁴ prisūdijo Baltrui prie visų įrėžti i nugarą dvidešimtį rykščių. Iš klausė Baltrus, pabalo kaip drobė, ir apsisukęs išėjo pro duris. Išėjo paskui jį ir Jonas: jis norėjo eiti pas vežimą, bet išgirdo — šneka Baltrus.

Gerai, sako, nuplaks mane užsidegs mano nugara, bet kad tik jo kas daugiau neužsi-degtų!

Išgirdo tai Jonas, sugrįžo ir sako:

Ponai sūdzios! Jis mane ketina uždegti. Klausykite, jisai taip sakė prie visų!

Pašaukė Baltrų.

Ar teisybė, kad tu taip sakei?

Aš, ponas, nieko nesakiau. Plakite mane, jei jūs turite valią. Jau turbūt man vienam kęsti už teisybę, o jisai viską gali daryti!

Norėjo da ką sakyti Baltrus, bet pradėjo drebėti jo lūpos. Apsikniaubė prie sienos. Išsigando net ir sūdzios, žiūrėdami i Baltrų. Mislįja sau, kad tik iš tikro jis ko pikto nepadarytų sau arba kaimynui.

Ir pradėjo senutis sūdzia kalbėti:

Štai ką aš jum, vyručiai, pasakysiu! Susitaikykite judu veluk gerumu. Tu, broleau Baltrau, lyg gerai padarei nėščią moteriškę apkūlei? Gerai, kad Dievas da apsaugojo, o būtum sunkiai prasikaltęs. Ar tai gerai? Tu būk mažesnis, persiprašyk jo, o jis tau dovanos. Mes, ką prisūdijome, išdildysime²⁵.

Išgirdęs tai raštininkas pasakė:

Štai knygoje parašyta, jei ką prisūdijome, tai reikia išpildyti, o išdildyti to jau negali.

Bet sūdzia raštininko neklausė:

Gana, sako, zaunyt²⁶; žiūrėsi tu ten, kas parašyta; Dievą reikia atminti: o taikytis Dievas liepė.

Ir vėla sūdzia pradėjo kaimynus taikyti, bet nieko nepadare. Neklausė jo Baltrus.

Aš, sako, dėkui Dievui, turiu jau penkiasdešimtis metų be vieno, turiu sūnų su marčia ir amžį mane niekas nemušė, o dabar tas bjaurybė atvedė mane ant rykščių ir aš tylėsiu, ką čia šnekėti!... Na, ir jisai mane paminės!...

Vėl pradėjo drebėti Baltraus balsas. Negalėjo daugiau šnekėti. Apsisukęs išėjo. Išėjo ir Jonas.

Iki namų buvo gera mylia, ir Jonas sugrįžo namon gana vėlai. Jau moters buvo išėjusios padėt pargyti. Išsikinkė jisai arklį, įsitraukė vežimėlį ir nuėjo į pirkčią. Pirkčioje nieko nebuvo. Vyrai iš lauko da buvo neparėję. Jonas, atsisėdo ant suolo ir užsimislįjo. Atsiminė jisai, kaip Baltrui perskaito nusprendimą, ir kaip jis pabalo ir apsikniaubė prie sienos. Pagailo jam Baltraus. Ir girdi jisai: nusikosėjo senis ant pečiaus. pasivertė, nukorę kojas ir pradėjo rangytis nuo pečiaus. Nulipo senis, atsimalino prie suolo ir atsisėdo. Pailso vargšas, atsikosėjo, pasirėmė ant stalo ir sako:

— Ką? Prisūdijo?

Jonas sako: „Dvidešimtį rykščių prisūdijo”.

Palingavo senukas galvą.

Negerai, sako, Jonai, tu darai! O negerai! Ne jam, bet sau negerai darai. Na kas iš to, ar tau palengvės, kad jam nugarą nuplaks?

— Daugiau to nedarys — pasakė Jonas.

— Ko nedarys? Ką jis už tave blogiau daro?

Įnirto Jonas.

Kaip gi, ką jis man padarė? ! Jis mano žmoną vos neprimušė; jis dabar ketina mus uždegti; ką... Ar tai jam už tai rankas bučiuosi?

²¹mirava — merija, vietos valdžia. [przypis edytorski]

²²vaitas — istor.: miesto valdytojas. [przypis edytorski]

²³prisūdijo — priteisė. [przypis edytorski]

²⁴sūdas — teismas. [przypis edytorski]

²⁵išdildyti — panaikinti, atšaukti. [przypis edytorski]

²⁶zaunyti — niekus kalbėti. [przypis edytorski]

Skundas

Nuosprendis

Kerštas, Pasipyktinimas

Įniršis

Atsiduso senis.

Tu vaike, visur vaikščioji ir važinėji, o aš jau ne metai guliu ant pečiaus ir tau rodosi, kad tu viską matai, o aš nieko nematau. Ne, vaikeli, tu nieko nematai; tau nuo piktumo akys užtemo. Svetimus nusidėjimus nešiojiesi priešakyje, o savo užpakalyje. Sakai, jis negerai daro. Kad jis tiktai vienas negerai darytų, tai ne piktumų nebūta. Bene vienas tiktai pakelia piktumus tarp žmonių? Piktumai visados atsiranda tarp dviejų ir abudu kalti. Jo piktą tu matai, o savo nematai; kad jis vienas būtų piktas, o tu būtum geras, piktumų nebūtų. Plaukus kas jam pešė? Po sūdus kas jį vadžiojo? O vis tik tu ant jo viską verti. Patsai bjauriai gyveni, užtai ir negerai. Ne taip vaikeli, aš gyvenau ir ne taip ne tave mokinau. Mudu su seniu, jo tėvu, argi taip gyvenova? Mudu gyvenova, kaip kaimynai. Turiu, būdavo, da sąmatinio, ateina merga: dėde, ar neduotum miltų? — Eik į klėtį, prisisemk kiek reikia. Nėr kam jo arkliu i naktigonę nujoti — eik, Jonuk, nuveik arklius. O man ko prireikė — siučiu pas kaimyną: dede, ar neduotum to ir to, — Imki, vaikeli! Tai taip mudu gyvenova. Ir jum buvo gerai. O dabar? Nuolat barniai, piktumai. Ar tai jūs gyvenate? Tai griesijate. Tu, vaike, tu namų valdonas! Tu atsakysi! Ko tu mokini moteris ir vaikiščius? Piktumų! Jie visi kaip šunys loja, Ar tai gerai? Juk tu atsakysi! Atsimink tiktai apie dušią. Ar tai reikia daryti? Jis tau negerą žodį — tu jam du; jis tau kumsčią — tu jam dvi. Ne, vaikelį, Kristus ant žemės gyveno, ne taip mus kvailius mokino. Tau negerą žodi pasakė — tu nutylėk, jis pats gailėsis. Taip mus Kristus mokino. Tau į vieną žanda, o tu atkreipk da ir kitą: temušie, jai aš to vertas. O ji ir paims gailestis. Jis apsistos ir tavęs paklausys. Tai Kristus mums liepė daryti, o ne keršyti. Ko tyli? Ar teisybę kalbu?

Tyli Jonas — klauso.

Atsikosėjo senukas ir vėla pradėjo šnekėti. Tu misliji, kad Kristus mus negerai mokino? Juk vis tai mums ant gero. Tu pažiūrėk nors į savo gyvenimą ant žemės. Ką, ar tau geriau, kaip tuos piktumus pakelėte. Tu tik pasiskaityk, ką išmetei ant provų, kiek pravažinėjai? Į ką nuaugš tavo vaikai? Juk tu turi visus aprūpinti, turi didinti turtą, o dabar viskam mažinasi. O kas kaltas? Vis tu. Reikia eiti su vyrais į lauką, pačiam sėti, o tave, kaimynas šaukia į sūdą. Neužarsi lanko, nepasėsi kada reikia, jvas neužaus. Avižos delko šimet prapuolė? Kada tu jas sėjai? Mieste važinėjai. Ir ką pelnei: vis sau ant sprando. E, vaikeli, tu žinok, ko tau reikia, dirbk su vyrais, o jeigu kas tau ką padarė, ar ką pikto pasakė, dovanok, kaip Dievas prisakė, o pamatysi, kad bus gerai ir lengva ant širdies.

Tyli Jonas.

Vaikeli, paklausk tu manęs senio. Eik, pasikinkyk Bėrukę²⁷, nuvažiuok tu pas sūdžią, išdildyk tą visą provą ir nuveiki rytoj pas Baltrų, susitaisyte judu, kaip Dievas prisakė; pasiprašyk²⁸ jį pas mus, o rytoj šventa, išsigersite, užmiršite visus piktumus ir gyvensite kaip tikri kaimynai.

Atsiduso ir Jonas, mislija: teisybę senis sako, ir atsileido jo širdis. Tiktai nežino, kaip tai viską padaryti, kaip dabar susitaisyti?

Ir vėla pradėjo senis kalbėti, tarytum, prijausdamas.

Eik, Jonai, neatidėk ant kitos dienos. Gesink ugnį iš pradžių, kaip įsidegs, nieką nepadarysi. Žinai vaikeli, kad ugnis negesinama išsiplečia.

Norėjo senis da ką pasakyti, bet parėjo moters ir pradėjo kaip mečerkes²⁹ čiarškėti. Jau jom viską danešė: ir kaip Baltru apsūdijo ant rykščių, ir kaip jis ketino uždegti. Viską jos dažinojo, da ir savo pridėjo ir jau su Baltrų moterims pasibarė. Pradėjo pasakoti, kaip Baltrų marti gąsdinusi, kad Jonas jau dingęs. Mokytojas parašęs skundą pačiam cecoriui ir viską surašęs: ir apie tūlę ir apie daržą, ir pasakojo, kad Baltrui tekšenti pusė sodybos. Paklausė Jonas, ką zaunijo, ir vėl jo širdis atšalo ir vėl jį piktumas paėmė.

Liovė Jonas klausęs moterų pakilęs, išėjo apsitriūsti apie tvartus. Besitriūsiant saulutė nusileido, parėjo ir vyrai iš lauko. Arė jie dvejais vasarajui³⁰. Padėjo Jonas iškinyti arklius, sunešė žagres³¹ po pastoge, norėjo da kokius ten karčius³² sutraukti po pašiure, bet jau

Išmintingumas,
Pamokymas

Išmintingumas,
Pamokymas

Išmintis

Ūkininkavimo darbai

²⁷Bėrukė — bėros (tamsiai rudos) spalvos arklys. [przypis edytorski]

²⁸pasiprašyti — čia: pasikviesti. [przypis edytorski]

²⁹mečerka — paukštis. [przypis edytorski]

³⁰vasarajus — pavasarį sėjami javai. [przypis edytorski]

³¹žagrė — arklas. [przypis edytorski]

³²kartys — čia: nukirstas medis. [przypis edytorski]

visai sutemę. Paliko Jonas tuos karčius ant rytdienos; padavė da ant nakties galvijams ir viską apsižiūrėjęs, užsikėlė vartus.

Dabar tik pavakarieniaut ir eit gulti — pamislijo Jonas, eidamas į pirkčią. Užmiršo jisai dabar ir Baltrų ir ką jam tėvas pasakojo. Tiktai norėjo žengti į priemenę, girdi: už tvoros kaimynas kasžin ant ko plusta. Tegul jį velniai — rėkia Baltrus — užmušt jį reikia. Sustojų Jonas, pastovėjo, paklausė iki Baltrus liovėsi keikęs, pakratė galvą ir nuėjo į pirkčią.

Marti užžibinus³³ žiburį atsisėdų kampe verpti. Senoji vakarienę rengia, vyresnysis sūnus sermėgą³⁴ lopo, kitas su knygomis už stalo sėdi, o Jurgutis į naktigonę rengiasi. Pirkčioj gražu, linksma ir viskas būtų gerai, kad tik ne tas kaimynas.

Įėjo Jonas supykęs numetė katę nuo suolo ir moteris išrėkė, kam milžtuvę padėjo po kojomis. Atsisėdų jisai kaip nesavas ir pradėjo taisyti plėčką³⁵; o niekaip jam iš galvos neišeina, kaip Baltrus jį ketino uždegti ir kaip dabar jam einant į pirkčią rėkė, kad reikia jį užmušti.

Padavė senukė Jurgučiu vakarienę; jisai pavalgė, apsirengė, ir paėmęs duonos išėjo pas arklius. Norėjo vyresnysis sūnus jį išleisti, bet Jonas pats pakilęs išėjo laukan. Jau suvisai³⁶ buvo sutemę ir pakilo vėjas. Užsodino vaikisčią ant arklio ir pavykėjęs paskui kumeliuką žiūrėjo iki iš kaimo neišjos. Stovėjo, stovėjo Jonas pas vartus ir niekaip jis negali užmiršti, kaip Baltrus sake „kad tik kas jo daugiau neužsidegtų“.

Mislija Jonas, tokia sausuma, o da toks vėjas. O ką tu su juo, kyštels kur prisėlinęs žariją, ir atlikta, sudegins neprietelius³⁷ ir jo bus teisybė. A kad taip man jį užklupus, jau neištruktų! Ir taip ta mislis jam įpuolė į galvą, kad jis negrįžo atgal į pirkčią, o tiesiog išėjo per vartus. Apeisui apie³⁸ tvartus, o kas jį žino? Tarė sau Jonas. Ir pamažėliu nuėjo patvoriu. Tiktai atsėlino pas tvartų kampą, ogi anam gale tvartų kaip ir kas šmėkstelėjo ir greit išnyko. Sustojų Jonas, klauso ir žiūri: nieko nė matyt, nė girdėt, tikai lapai ant medžių šnabžda. O buvo tamsu, nors į akį durtų — nematyt. Pastovėjo, dairės, nieko nematyt.

Turbūt ma tiktai taip akyse pasirodė — pamislijo. Jonas bet visgi apeisui aplinkui trobas. Eina Jonas toliau apie tvartus. Daėjo iki kampui³⁹, ogi dyrst: ties anuo kampu kluono⁴⁰ kasžin kas žybtelėjo pas akėčias ir vėla prapuolė. Jonui tiktai širdį nusmelkė. Sustojų jisai ir žiūri: o pas akėčias da šviesiau sužibėjo ir gražiai matyt: pas akėčias tupi žmogus į jį pečiais atsikreipęs ir šiaudų gniūžtę kuria. Užsidega Jono širdis, šoko jis prie neprieteliaus. Nu dabar, mislija sau, neištruks.

Nespėjo Jonas pribėgti, jau ugnis pasirodė palėpėje ir pradėjo nešti liepsną ant stogo, o Baltrus stovi. Kaip vanagas puolė ant šlubio. Neištruksi, mislijo sau. Bet turbūt pajuto jį šlubis, davė patvoriu, tik nušokavo su savo kreivąją.

— Nepabėgsi! — suriko Jonas ir pasileido paskui jį.

Jau pasivijo Baltrų, norėjo tverti už apykaklės; ans pasisuko į šali, Jonas sugriebė už skverno. Skvernas nutruko ir Jonas išsitiesė ant žemės.

— Laikykit! — suriko Jonas ir vėla paskui vytis.

Iki Jonas atsistojų, Baltrus jau buvo ant sava kiemo. Bet Jonas ir čia jį užklupo; tiktai norėjo jau Baltrų sugriebti, kaip Baltrus pagriebęs kuolą⁴¹ rež jam į galvą.

Tiktai ugnis Jonui akyse pasirodė, paskui užtemo, pats tik pasviro į šali. Jonui atsigavus, Baltraus Jau nebuvo, tiktai aplinkui šviesu kaip dieną. Ogi dyrsteli Jonas; jau jo visas kluonas liepsnoja.

— O tu, dievulėli! — suriko Jonas — ogi man reikėjo tiktai ištraukt ir užmint.

Norėjo rėkti ant viso kaimo, bet balso neteko. Norėjo bėgti — kojų nepavelka. Žengė kelis žingsnius, pradėjo svyruoti, užėmė jam kvapą. Pastovėjo, ir vėla pradėjo eiti. Iki atėjo pas ugnį, jau kluonai baigė degti; užsiėmė tvartai ir pirkčią; į kiemą jau negalėjo

³³užžibinus — uždegusi. [przypis edytorski]

³⁴sermėga — milinė, milo (storo vilnonio audeklo) paltas. [przypis edytorski]

³⁵plėčka — plokščias, nedidelio tūrio butelis. [przypis edytorski]

³⁶suvisai — visai. [przypis edytorski]

³⁷neprietelius — priešas, nenaudėlis. [przypis edytorski]

³⁸apie — čia: aplink. [przypis edytorski]

³⁹daėjo iki kampui — prieėjo kampą. [przypis edytorski]

⁴⁰kluonas — trobesys javams krauti. [przypis edytorski]

⁴¹kuolą — trumpas pagaly, geležies strypas. [przypis edytorski]

Užsispyrimas, Pyktis

Užsispyrimas

Atidumas, Įtarimas

Nusikaltėlis

Bėgynės

Gaisras, Nelaimė, Netektis

įeiti. Subėgo žmonių daug, bet nieko padaryti negalėjo. Kaimynai savo daiktus kraustė, gyvulius į laukus varė. Užsiėmė jau ir Baltrų trobos; pakilo da didesnis vėjas, perėjo liepsna į kitą pusę kelio ir tarytum šluotą nušlavė pusę kaimo. Jonų išnešė tiktai senį ir patys vos išbėgo. Visi gyvuliai sudegė, vežimai, žagrės, akėčios, kiek da buvo javų, drapanos⁴² — viskas sudegė.

Liko tiktai arkliai, kas buvo laukuose.

Baltrus da šį ta išnešė ir gyvulius išvarinėjo.

Degė ilgai — visą naktį.. Jonas stovėjo pas ugnį ir vis tiktai šnekėjo: tu dievulėli, reikėjo tik ištraukti ir užmint. Kaip užgriuvo pirkčios lubos Jonas šoko prie ugnies, sugriebė nuodėgulį ir pradėjo traukti. Moterys pamačiusios šaukė jį atgal, bet jis ištraukęs nuodėgulį šoko daugiau traukti, bet pasviro ir parpuolė į ugnį. Šoko sūnus ir vos jį iš ugnies ištrauke. Apsvilo Jono plaukai, apdegė drabužiai, rankos, ir nieko jis nejautė.

Tai iš bėdos jo galva susimaišė, šnekėjo žmonės.

Baigė jau degti, o Jonas vis stovėjo ir šnekėjo: dievulėli tu mano! Reikėjo tik man ištraukt ir užmint!

Ant rytojaus anksti atėjo šaltyšiaus⁴³ sunus Jono pavadyti.

Dėde, jūs tėvas miršta. Prašė, kad ateitumėte atsisveikint.

Užmiršo Jonas ir tėvą ir nesuprato ką jam sako.

Koks, sako, tėvas? Ką liepė pašaukti?

Liepė jūs, dėde, pašaukti; jisai pas mus miršta. Eiva, dėduk, eiva.

Vos Jonas suprato; nuėjo pas tėvą.

Išnešant senuką, vėjas užnešė šiaudų kūlelį ir jisai labai apdegė. Ji nunėšė pas šaltyšių ir jo pirkčioj paguldė.

Tuo tarpu kaip Jonas atėjo pas tėvą tenai buvo tiktai sena močė ir vaikai ant pečiaus. Visi buvo išėję pas ngnį. Senukas gulėjo ant suolo; šalia jo gramnyčia žibėjo. Senoji priėjus pasakė senukui, kad sūnus jau atėjo. Jisai pasišaukė sūnų arčiau. Jonas prisiartino ir senukas prašnekėjo.

Ką, vaikeli! Ar aš tau nesakiau, kad bus negerai. Kas sudegino kaimą?

— Jisai, tėte — pasakė Jonas — jisai, aš jį užtikau; prie manęs jis ir uždegė. Man reikėjo tada tiktai užspausti ugnį ir iš to nebūt buvę nieko.

— Jonai — pasakė senis — aš jau mirštu ir tau reiks mirti; pasakyk, katras⁴⁴ iš judviejų kaltas.

Jonas žiūrėjo į tėvą ir tylėjo — nieko jis negalėjo ištarti.

Prieš Dievą tu dabar pasakyk, katras kaltas? Atsimink, vaikeli, ką aš tau sakiau.

Dabar tiktai Jonas atsiminė ir viską suprato. Puolė jis ant kelių prieš tėvą ir pradėjo verkti.

Tėveli mano! Dovanok man, aš tavęs neklausiau; tu teisybę man kalbėjai. Aš už jį buvau piktesnis. Kad aš būčiau tavęs klausęs, būčiau savo kaimynui nekeršijęs, būčiau susitaikęs, kaip Dievas prisakė, tai būtų nebuvę, ne tų piktumų, ne trobos nebūtų sudegusios. Tėveli, aš kaltas; aš gailiuosi prieš Dievą. Senelis susiėmęs rankas tarė:

— Ponui Dievui dėkui! Pasakęs tai atsigrėžė į sūnų.

— Vaikeli!

— Ko, tėveli?

— Ką dabar daryti?

Jonas vis verkė.

Nežinau, tėveli, kaip mes dabar ir gyvensime?

Senelis užsidengė akis, pakrutino lūpas, tarytum norėjo ką ištarti; paskui vėla atsidengė akis ir tarė.

— Išgyvensite. Jei su Dievu gyvensite, išgyvensite, vaikeliai!

Taręs tai, senelis susiėmė rankas, atsiduso, akis užmerke ir numirė.

Išmintis, Tėvas, Išpažinimas

Atgaila, Apgailėstavimas,
Atsiprašymas

Išmintis

⁴²drapanos — drabužiai. [przypis edytorski]

⁴³šaltyšius — seniūnas. [przypis edytorski]

⁴⁴katras — kuris. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z **Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur**.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na **Licencji Wolnej Sztuki 1.3**. Fundacja Nowoczesna Polska zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w **Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur**. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/krisciukaitis-aisbe-kas-teisyb-tai-nemelas-ugnis-negesinama-issiplecia/>

Tekst opracowany na podstawie: Antanas Kriščiukaitis-Aišbė, Kas teisybė, tai ne melas : [”Aiszbes” slapyv.] szezios pataisytos ir naujai atspaudytos apysakėlės, Vilnius, spauda M. Jankaus, 1892.

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Utwór powstał w ramach konkursu „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”, realizowanego za pośrednictwem MSZ RP w roku 2013. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o konkursie „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”. Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Publikacja parengta įgyvendinant projektą „Wolne Lektury” (<http://wolnelektury.pl>). Skaitmeninė reprodukcija padaryta Fondo „Nowoczesna Polska”/Lietuvos kultūros paveldo — virtualioje erdvėje (<http://www.epaveldas.lt>), pasitelkiant egzempliorių iš bibliotekos kolekcijos. Veikalas sukurtas konkurso, įgyvendinamo 2013 m. bendradarbiaujant su Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerija — „Bendradarbiavimas viešosios diplomatijos srityje 2013” („Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”) ribose. Leidžiama laisvai naudoti veikalą, su sąlyga, jog bus išsaugota aukščiau pateikta informacija, taip pat informacija apie taikomą licenciją, teisės turėtojus bei konkursą. Publikacija išreiškia tik autoriaus pažiūrą, todėl negali būti tapatinama su oficialiomis Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos pažiūromis.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Monika Bogdziewicz, Paulina Choromańska.

Okładka na podstawie: Second Recess Meadow, [pellaea@Flickr](https://www.flickr.com/photos/pellaea/), CC BY 2.0

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Dołącz do **Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur** i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji**.